

Antwoorden Spelling en Formuleren 1 (Nieuw Nederlands 6e editie)

Aardrijkskunde (Reggesteyn)

Nieuw Nederlands **6^e editie**

Antwoorden Leerwerkboek 4-5-6 vwo

Cursus 7 Formuleren

- Dubbelop (blz. 227-229)
- Fouten met verwijzwoorden (blz. 230-234)
- Incongruentie (blz. 235-236)
- Dat/als-constructie (blz. 237)

Cursus 8 Spelling

- Werkwoordspelling (blz. 280-288)
- Overige spellingregels
 - Hoofdletters en leestekens
 - Meervoudsvormen
 - Verkleinwoorden
 - Tussenklink in samenstellingen
 - Aan elkaar of los

Inhoud

1 Dubbelop.....	3
2 Fouten met verwijzwoorden.....	6
3 Incongruentie.....	10
4 Dat/als-constructie.....	13
1 Persoonsvorm.....	14
2 Overige werkwoordsvormen.....	17
3 Lastige gevallen in de werkwoordspelling.....	21
4 Hoofdletters en leestekens.....	24
5 Meervoudsvorming.....	27
6 Verkleinwoorden.....	29
7 Tussenklank in samenstellingen.....	32
8 Aan elkaar of los.....	35

Cursus 7 Formuleren

1 Dubbelop

Opdracht 1

Soms zijn twee verbeteringen mogelijk.

1 op + op = 1.1 onjuiste herhaling; laat het tweede *op* weg

De familie Delfgaauw was dolgelukkig, want **op** het winnen van de straatprijs in de postcodeloterij had ze absoluut **niet gerekend**.

2 de titel + heet = 1.4 contaminatie

De titel van het nieuwe tv-programma dat morgen voor het eerst wordt uitgezonden, **is/luidt** *Vertrouwen in de toekomst*.

Of:

Het nieuwe tv-programma dat morgen voor het eerst wordt uitgezonden, heet *Vertrouwen in de toekomst*.

3 grootste + aartsrivalen = 1.3 pleonasme; laat *grootste* of *aarts-* weg

Voor de supporters zullen Feyenoord en Ajax altijd **elkaars aartsrivalen** blijven.

Of:

Voor de supporters zullen Feyenoord en Ajax altijd elkaars **grootste rivalen** blijven.

4 want + immers = 1.2 tautologie; laat *want* of *immers* weg

Ik vind dat je mensen gerust kunt verplichten om donor te **worden: als** je zelf ernstig ziek wordt, wil je immers ook graag een donororgaan ontvangen.

Of:

Ik vind dat je mensen gerust kunt verplichten om donor te worden, want als je zelf ernstig ziek wordt, wil je ook graag een donororgaan ontvangen.

5 afgeschaft + geen = 1.5 dubbele ontkenning

In 2014 is al afgeschaft dat je bij verlies van je ID-kaart **een boete moet** betalen.

Of:

In 2014 is al **ingevoerd/besloten** dat je bij verlies van je ID-kaart geen boete hoeft te betalen.

6 raadt af + niet = 1.5 dubbele ontkenning

Om te voorkomen dat reizigers stranden als gevolg van problemen op het spoor, raadt de NS de mensen af om met deze strenge **vorst met** de trein te reizen.

Of:

Om te voorkomen dat reizigers stranden als gevolg van problemen op het spoor, raadt de NS de mensen **aan** om met deze strenge vorst niet met de trein te reizen.

7 mogelijk + kunnen = 1.3 pleonasme

Tijdens de financiële crisis was het voor bedrijven en particulieren nauwelijks mogelijk om een lening af **te sluiten**.

Of:

Tijdens de financiële crisis **konden** bedrijven en particulieren nauwelijks een lening **afsluiten**.

8 de hete kolen uit het vuur halen = 1.4 contaminatie: *de kastanjes uit het vuur halen + op hete kolen zitten*

Natuurlijk helpt Europa mee bij acties van de VN, maar als het erop aankomt, moeten de Verenigde Staten vaak de **kastanjes** uit het vuur halen.

Een verbetering met de uitdrukking *op hete kolen zitten* is in deze zin niet mogelijk.

9 opnieuw + wederom = 1.2 tautologie; laat *opnieuw* of *wederom* weg

Het is dit jaar Den Bosch dat **wederom** hockeykampioen wordt bij de vrouwen.

Of:

Het is dit jaar **opnieuw** Den Bosch dat hockeykampioen wordt bij de vrouwen.

10 Aan + aan = 1.1 onjuiste herhaling; laat het tweede *aan* weg

Aan het besluit van de Amerikanen om uit het klimaatakkoord van Parijs te stappen zijn diverse andere **beslissingen voorafgegaan**.

Noordhoff Uitgevers

Opdracht 2

Soms zijn twee verbeteringen mogelijk.

1 staat + voor de boeg = 1.4 contaminatie: *voor de deur staan* + *voor de boeg hebben*
Donderdag is er nog wat bewolking, maar daarna **staat** het weekend voor de **deur** en schijnt de zon volop.

Donderdag is er nog wat bewolking, maar daarna **hebben we** het weekend voor de **boeg** en schijnt de zon volop.

2 totaal + gratis = 1.3 pleonasme; laat *totaal* weg

Kom nu naar Specsavers, want tijdens de actieweken ontvangt u bij aankoop van een bril de tweede **bril gratis**.

3 correct

Vanwege het risico op blessures verbieden sommige werkgevers hun personeel om in het weekend aan sport te doen, maar zo'n verbod is wettelijk niet toegestaan.

4 beseffen + zich = 1.4 contaminatie: *beseffen* + *zich realiseren*

In Duitsland beseffen **ze terdege** dat importbeperkingen in de VS slecht zijn voor de Duitse economie.

Of:

In Duitsland **realiseren** ze zich terdege dat importbeperkingen in de VS slecht zijn voor de Duitse economie.

5 Tegen + tegen = 1.1 onjuiste herhaling; laat het tweede *tegen* weg

Tegen de milieuvervuiling door steenkoolcentrales zal Greenpeace ook in de **toekomst protesteren**, want volgende generaties hebben recht op een schone aarde.

6 bij elkaar + verzamelen = 1.3 pleonasme; laat *bij elkaar* weg

Toen Coby de gevolgen van de orkaan zag, startte ze een actie om speelgoed en **kleding te** verzamelen voor de slachtoffers.

7 correct

Volgens de hypotheekverstrekken rekenen kopers die de vraagprijs overbieden, er ten onrechte op dat zij op hun huis over een jaar of tien wel behoorlijk zullen verdienen.

8 ontkennen + niet = 1.5 dubbele ontkenning

De acteur bleef hardnekkig ontkennen dat hij zich in het **verleden schuldig** had gemaakt aan seksuele intimidatie van jonge mannelijke collega's.

Of:

De acteur bleef hardnekkig **volhouden** dat hij zich in het verleden niet schuldig had gemaakt aan seksuele intimidatie van jonge mannelijke collega's.

9 daarom + dus = 1.2 tautologie; laat *dus* weg of zet *dus* op de plaats van *daarom*
Nederland is afhankelijk van internationale handel en daarom is het voor ons **land erg** belangrijk om in de Europese Unie te blijven.

Of:

Nederland is afhankelijk van internationale handel en **dus** is het voor ons land erg belangrijk om in de Europese Unie te blijven.

10 grote rol van betekenis = 1.3 pleonasme; laat *grote of van betekenis* weg

Lotte van Beek kan nog **geen rol** van betekenis spelen, want ze komt net terug van een ernstige blessure.

Of:

Lotte van Beek kan nog geen grote **rol spelen**, want ze komt net terug van een ernstige blessure.

Noordhoff Uitgevers

2 Fouten met verwijswwoorden

Opdracht 1

- 1 Wilt u dit aanmeldingsformulier aan ons retourneren, wanneer u **het** heeft ingevuld?
- 2 Nadat u deze kaas heeft aangesneden, kunt u **hem** nog maximaal een week bewaren.
- 3 Het voorstel bevat de aandeelhouders wel, want **ze** denken dat **het** zeker haalbaar is.
- 4 Ofschoon **ze** gedaald is in de *Quote 500*, behoort de familie nog tot de rijkste van het land.
- 5 Toen de roeier zag dat zijn skiff beschadigd was, liet hij **hem** meteen repareren.
- 6 Zodra het feestcomité de organisatie rond heeft, legt **het** financiële verantwoording af.
- 7 Volgens sommige wetenschappers is de mammoet uitgestorven doordat **hij** als gevolg van klimaatverandering geen voedsel meer kon vinden.

Opdracht 2

- 1 De politie van Rotterdam heeft bij de recente rellen **haar** taak uitstekend uitgevoerd.
- 2 Wanneer zal de organisatie voor internationale adoptie **haar** jaarverslag publiceren?
- 3 Zwolle heeft al **zijn** inwoners in een schrijven de verbouwing van het station meegedeeld.
- 4 Deze investeringsmaatschappij heeft aangekondigd al **haar** onroerend goed snel te verkopen.
- 5 Zijn de sporters tijdens **hun** verblijf in het buitenland verzekerd tegen ongevallen?
- 6 Gaat dit concern werkelijk al **zijn** vestigingen in Afrika en Zuid-Amerika sluiten?
- 7 De vereniging voor chronisch zieken werft **haar** leden in ziekenhuizen en klinieken.

Opdracht 3

- 1 Hoewel de politie **hen** diverse keren sommeerde het terrein te verlaten, gaven de activisten hun verzet niet op, waarop de agenten **hen** arresteerden.
- 2 'Als u straks met de overige juryleden overlegt, kunt u dan aan **hen** voorstellen de kandidaat toe te laten tot de tweede ronde?' vroeg de presentator aan de voorzitter, die antwoordde: 'Die suggestie zal ik **hun** zeker doen.'
- 3 Omdat wij de subsidie voor culturele activiteiten correct besteed hebben en **zij** niet, moeten **zij** de toelage gedeeltelijk terugbetalen.
- 4 De benadeelden hielden vol dat de inbraak niet door een van **hen** gepleegd was.

Opdracht 4

- 1 Dit bedrijf heeft **zijn** werknemers bij een pensioenfonds ondergebracht, maar de directie moet zelf **haar** oudedagsvoorziening regelen.
- 2 Omdat de onderneming **haar** activiteiten naar België wil verleggen, heeft **ze** enkele Vlaamse firma's overgenomen.
- 3 Heeft Oranje-Rood **zijn** topspelers moeten verkopen, omdat **het** in financiële problemen zat?
- 4 De coach gaf **zijn** spelers 's middags vrij, want 's ochtends had hij **hen/ze** zwaar laten trainen.
- 5 Juist in de herfstweken kun je de Nederlandse natuur in **haar** volle glorie bewonderen.
- 6 Dit filiaal van de levensmiddelenketen gaat dicht, omdat **het** maar weinig klanten trekt.
- 7 Vindt de schilderkunst **haar** beoefenaars werkelijk onder alle lagen van de bevolking?
- 8 Het bestuur heeft bekendgemaakt dat **het** terugtreedt, nu de leden **hun** goedkeuring voor de verbouwingsplannen weigeren.

Opdracht 5

- 1 De parlementariërs luisterden geïnteresseerd naar alles **wat** de vluchtelingen hun vertelden.
- 2 Veel flatbewoners protesteren tegen de huurverhoging, omdat **die** strijdig is met de afspraken.

Noordhoff Uitgevers

3 Dit moderne koffiezetapparaat zet veel lekkerder koffie dan **dat** oude **dat** we op kantoor hebben.

4 Wij zijn u zeer erkentelijk voor het vertrouwen **dat** u in onze onderneming stelt.

5 Het pand aan de overkant zal men restaureren, maar **dit** hier wordt eerdaags afgebroken.

6 Het ministerie **dat** de kwestie onderzoekt, hoopt de resultaten binnenkort bekend te maken.

7 Het beste **wat** pizzeria *Da portare* de klanten te bieden heeft, is de Pizza Marinara.

Opdracht 6

1 Bij zijn afscheid kreeg de voorzitter als geschenk de hamer **waarmee** hij jarenlang de vergaderingen had geleid.

2 Na middernacht verscheen de populaire zanger **op wie** de fans urenlang gewacht hadden, toch nog in Paradiso.

3 De literaire wandeling door Zwolle leidt langs het huis **waar** de beroemde negentiende-eeuwse schrijver Potgieter geboren is.

4 Heeft de verdachte de berovingen **waarvan** hij wordt beschuldigd, eigenlijk ooit toegegeven?

5 De Slotkerk met de beroemde deur **waaraan** Maarten Luther zijn 95 stellingen zou hebben vastgespijkerd, bevindt zich in de Duitse plaats Wittenberg.

6 Dateert de wet **waarop** de demonstranten tegen de milieuvervuiling zich beroepen, al van 1969?

7 De sherpa **met wie** de alpinisten de K2 beklommen, werd tijdens de barre tocht plotseling ziek.

Opdracht 7

1 Deze coalitie doet de komende jaren **haar** grootste investering in onderwijs, zodat ieder kind weer extra kansen krijgt.

2 Op deze beelden is Angela Merkel nog een jonge vrouw, **van wie** je niet meteen verwacht dat ze zo veel politieke invloed zou krijgen.

3 Het tweede explosief vond de New Yorkse politie een paar straten verderop en ze maakte **dat** uit voorzorg meteen onschadelijk.

4 Volgende week moeten de Argentijnen aantreden tegen Brazilië en het is voor **hen** te hopen dat Messi dan weer fit is.

5 Het epicentrum van de beving lag zo'n 200 kilometer onder Mexico-Stad, met **zijn** miljoenen inwoners.

6 Een tatoeage zetten doet pijn. Natuurlijk maakt het verschil waar je **hem/die** laat zetten, maar pijnloos is het nergens.

7 De hele oudejaarsavond draait tegenwoordig om dat verschrikkelijke vuurwerk **dat** om 12 uur de lucht in moet.

Opdracht 8

1 Naar eigen zeggen was Luana een getalenteerde zangeres, maar volgens de jury van *Idols* had ze totaal geen aanleg **voor zingen**.

2 Deze verkrotte bejaardenwoningen worden volgend jaar allemaal afgebroken. Omdat **de huizen/panden** oud en lelijk zijn geworden, hebben de bewoners daarmee ingestemd.

3 Heeft de directie van deze onderneming **haar** bonussen met 30 procent verhoogd als beloning voor de goede omzetcijfers?

4 Vindt de ex-presentator van *VPRO Boeken* de roman *Anna Karenina* van Tolstoj werkelijk het mooiste boek **dat** hij ooit gelezen heeft?

5 De wethouder besloot met de winkeliersvereniging te overleggen over de aanleg van een grotere parkeerplaats, in de hoop daardoor een halt toe te roepen aan **haar** aanhoudende protesten.

Noordhoff Uitgevers

6 Het bestuur deelde de clubleden mee dat **het** niet bereid was af te zien van de contributieverhoging.

7 Dit zalfje helpt goed tegen oorpijn, maar dan moet je **je oren** wel met een muts tegen de kou beschermen.

8 De chef zei tegen de monteur: 'Je moet met de auto naar het werk komen, zodat **je je** kerstpakket mee **kunt** nemen.'

Of:

De chef zei tegen de monteur: 'Ik moet met de auto naar het werk komen, zodat **ik mijn** kerstpakket mee **kan** nemen.'

9 Waarom heeft het verbond van psychologen al **zijn** leden eigenlijk opgeroepen voor een extra vergadering?

10 Als je last hebt van een stalker, kun je te allen tijde aangifte doen bij de politie, want **stalken** is strafbaar.

Noordhoff Uitgevers

3 Incongruentie

Opdracht 1

1 Niet alleen het gebrek aan innovatie, maar ook de onoverzichtelijke bureaucratie **hinderde** de lokale handel.

2 De antibiotica in het vlees van de dieren **belanden** bij consumptie in het lichaam van de mens.

TIP:

3 correct

Noch de werkgeversorganisatie noch de vakbond van de schoonmakers was echt tevreden over het gesloten cao-akkoord.

4 Drugsafval wordt opgeslagen in plastic vaten en driekwart van die vaten **wordt** gedumpt in waterwingebieden, wat schadelijk kan zijn voor de volksgezondheid.

5 Bij de ziekte van Alzheimer is muziek een van de dingen die nog lang in het geheugen bewaard **blijven**, als de patiënt andere zaken al vergeet.

6 correct

In Nederland kwam na 1795 geen vrouwenbeweging van de grond die politieke rechten eiste, zoals in Frankrijk, waar ze overigens niet succesvol was.

7 In Roermond is bij een garage een dode man gevonden. Mensen die iets bijzonders hebben gezien, **wordt** gevraagd zich bij de politie te melden.

8 Met zijn voorstelling *Van kwaad tot erger* maakte Theo Maassen satire die je hersens **doet** kraken, zei de jury bij de uitreiking van de Poelifinario 2017.

9 In 1832 veroorzaakte de cholera grote paniek in het land, omdat de helft van de 40.000 mensen die de ziekte kregen, eraan **overleed**.

10 Een van de instanties die hier in Amsterdam in deze extreem koude winter nacht onderdak **bieden**, is het Leger des Heils.

Opdracht 2

Zie hier het betekenisverschil tussen de zinnen 1, 2 en 3:

1 Een van de architecten, die goed met tekenprogramma's kon omgaan, heeft dit huis ontworpen.

In zin 1 wordt slechts over één architect extra informatie gegeven, namelijk dat hij goed met tekenprogramma's kon omgaan. Er zijn wel nog meer architecten, maar over die andere wordt niets verteld. Je weet niet of ze goed met tekenprogramma's konden omgaan. Het woord 'kon' hoort in zin 1 bij 'Een'.

2 Een van de architecten die goed met tekenprogramma's konden omgaan, heeft dit huis ontworpen.

In zin 2 zijn er naast architecten die niet goed tekenprogramma's konden omgaan, meerdere architecten die wel goed met tekenprogramma's konden omgaan. Een van hen heeft het huis ontworpen. Het woord 'konden' hoort dan bij 'architecten'.

3 Een van de architecten, die goed met tekenprogramma's konden omgaan, heeft dit huis ontworpen.

In zin 3 kunnen alle architecten goed met tekenprogramma's omgaan. Dat komt door de komma achter 'architecten'. De bijvoeglijke bijzin is niet beperkend, zoals in zin 2, maar uitbreidend, net als in zin 1, maar nu gaat hij over alle architecten in plaats van over die ene architect.

Opdracht 3

1/2 eigen antwoorden

a Een van de eersten die het zinkende schip verliet/verlieten, was nota bene de kapitein. Veel Nederlanders zullen zowel *verliet* als *verlieten* goed vinden.

b De Verenigde Staten heeft/hebben weer eens een veto uitgesproken in de Veiligheidsraad.

Beide mogelijkheden zijn correct, ook als je de afkorting VS gebruikt. Kijk maar eens op taaladvies.net.

c Er is/zijn vandaag een man en een vrouw aan de deur geweest.

De meeste Nederlanders zullen kiezen voor *zijn*.

d *Slechts één van de aanwezigen stemde/stemden tegen het voorstel van het bestuur. In dit geval is alleen het enkelvoud correct.*

e Uit onze voorraad is/zijn een paar dozijn nylonkousen gestolen.

Bij hoeveelheden wordt in het algemeen enkelvoud gebruikt: Drie **kilo** kaas **kost** 15 euro. Volgens de *Algemene Nederlandse Spraakkunst (ANS)* mogen *is* en *zijn* hier allebei. Maar: *Dit dozijn nylonkousen is gisteren gestolen.* Hier mag alleen enkelvoud.

f Het aantal buitenlandse studenten op Nederlandse universiteiten neemt/nemen al jaren toe.

Als voor *aantal* het woordje *het* staat, is alleen enkelvoud (*neemt*) correct. Staat er *een* voor, dan vindt de *ANS* ook meervoud aanvaardbaar (al hebben veel oudere Nederlanders er bezwaar tegen): *Een groot aantal mensen is/zijn bijzonder ontevreden over dit kabinet.*

g Dit soort problemen is/zijn eenvoudig op te lossen.

De *ANS* vindt beide mogelijkheden correct.

h Een groot aantal spreuwen was/waren in de boom neergestreken.

De *ANS* vindt beide mogelijkheden correct.

i Op de heuvel liep/liepen een kudde schapen te grazen.

Hier is alleen het enkelvoud juist: *liep*.

j Er was/waren bij de festiviteiten een massa mensen op de been.

De *ANS* vindt beide mogelijkheden correct. Volgens de *ANS* kun je in *een massa mensen* het woord *massa* als kern beschouwen, met *mensen* als nabepaling ('een massa bestaande uit mensen'), maar ook *mensen* als kern en *een massa* als hoeveelheidsaanduidende voorbepaling ('veel mensen').

Noordhoff Uitgevers

4 Dat/als-constructie

Opdracht 1

1 De posterijen stellen dat een kerstkaart (altijd) bij de geadresseerde wordt bezorgd, ook als hij onvoldoende gefrankeerd is / ondanks dat hij onvoldoende gefrankeerd is.

2 Alle verzekeraars zijn van mening dat de ziektekostenpolis binnen enkele jaren onbetaalbaar wordt, wanneer de kosten van de zorg in dit tempo blijven stijgen.

3 Heel wat Nederlandse scholen stoppen met reizen naar Parijs, Londen en Berlijn, omdat ze bang zijn dat hun leerlingen gevaar lopen, sinds daar terreurdreiging is.

4 correct

Het WK Darts winnen is niet eenvoudig, maar Michael van Gerwen kan dat, als hij tenminste in zijn normale vorm verkeert.

5 Volgens economen moet de regering de hoge staatsschuld zo snel mogelijk aanpakken, zodat we een appeltje voor de dorst hebben als er over een paar jaar mindere tijden aanbreken.

6 De rechters zouden misdadigers strenger moeten straffen, omdat de criminaliteit zal verminderen, wanneer ze notoire wetsovertreders harder aanpakken.

7 Zinnen onjuist begrenzen

Opdracht 1

Mogelijke antwoorden:

- 1** In Nederland zijn veel kunstgrasvelden met rubbergranulaat van gerecyclede **autobanden**. **In** 2016 heeft de RIVM er daarvan honderd **onderzocht, waardoor** werd vastgesteld dat de chemische stoffen niet gemakkelijk uit het rubbergranulaat vrijkomen.
- 2** De HEMA heeft besloten om haar kinderkleding zonder geslachtsaanduiding in de schappen te **leggen en daardoor** is genderneutraliteit het gesprek van de dag. Natuurlijk worden de verschillen tussen mannen en vrouwen steeds **kleiner**. **Het** feminisme zorgt daar nog steeds **voor en dat** is een goede zaak.
- 3** In de steden in het westen van ons land zijn de huizenprijzen exorbitant **gestegen, doordat** er veel vraag is naar **woonruimte en er** weinig huizen worden aangeboden. Mensen bieden voor een pand vaak meer dan het waard **is, want** anders komen ze er niet voor in aanmerking. Dat is niet zonder risico: als de prijzen weer **dalen en** je om wat voor reden dan ook je huis moet verkopen, blijf je zitten met een flinke schuld.
- 4** Het gaat niet goed met het Nederlands elftal. Nederland slaagde er niet in zich te kwalificeren voor het EK van **2016 en ook** aan de wereldkampioenschappen van 2018 deed ons land niet **mee, hoewel** we in 2014 nog derde werden op het WK in Brazilië. Sommige kenners vinden dat Van Gaal nog een keer bondscoach moet **worden**. **Anderen** pleiten voor een buitenlandse **oefenmeester, ook** al was dat in Nederland tot nu toe *not done*.
- 5** Het is vervelend dat mensen die een orgaan nodig hebben, lang op een wachtlijst **staan**. **Ze** moeten daardoor vaak naar het **ziekenhuis en kunnen** in die tijd dus niet gewoon lekker doen waar ze zin in hebben. Ook worden ze gehinderd in hun **werk, omdat** ze dat meestal niet lang kunnen volhouden. Verder wordt iemand, als hij bijvoorbeeld een hartprobleem heeft, belemmerd bij het sporten en bij dagelijkse bezigheden, zoals boodschappen doen. Door orgaandonor te worden, kunt u patiënten **helpen, zodat** die weer meer kunnen ondernemen. De oplossing van het probleem is overigens best **simpel, namelijk** dat iedereen na zijn dood verplicht is zijn organen af te staan.

8 Onjuiste inversie

Opdracht 1

1 Vanaf 2004 begon de economie weer flink te groeien en bereikte die een topjaar in 2007.

- *Vanaf 2004 begon de economie weer flink te groeien en **die bereikte** een topjaar in 2007.*
Of:

- *Vanaf 2004 begon de economie weer flink te groeien en **in 2007 bereikte** die een topjaar.*

2 In sommige gevallen kan door het gif in de tatoeage-inkt zelfs huidkanker optreden, maar heeft u de gevolgen voor een deel zelf in de hand.

- *In sommige gevallen kan door het gif in de tatoeage-inkt zelfs huidkanker optreden, maar **u heeft** de gevolgen voor een deel zelf in de hand.*

Of:

- *In sommige gevallen kan door het gif in de tatoeage-inkt zelfs huidkanker optreden, maar **de gevolgen heeft** u voor een deel zelf in de hand.*

3 correct

Met de aanwijzing van Vinex-locaties bij grote steden wilde de overheid de leegloop van die steden afremmen en hoopte ze het woon-werkverkeer te beperken.

4 In Zuid-Europese landen hebben vakantiegangers vaak volop zon, maar hebben ze hier in Nederland vaak met wisselvallig weer te maken.

- *In Zuid-Europese landen hebben vakantiegangers vaak volop zon, maar **ze hebben** hier in Nederland vaak met wisselvallig weer te maken.*

Of:

- *In Zuid-Europese landen hebben vakantiegangers vaak volop zon, maar **hier in Nederland hebben** ze vaak met wisselvallig weer te maken.*

5 In 2014 waren er al zeven iPad-scholen en kwamen er in 2015 en 2016 nog veertien bij.

- *In 2014 waren er al zeven iPad-scholen en **er kwamen** in 2015 en 2016 nog veertien bij.*

- *In 2014 waren er al zeven iPad-scholen en in 2015 en 2016 kwamen er nog veertien bij.*

6 correct

Op aanraden van zijn partijgenoten besloot de minister af te treden en lichtte hij meteen de leden van de Tweede Kamer daarover in.

9 Geen symmetrie

Opdracht 1

Mogelijke antwoorden:

1 Veel mannen zien het nut van schoonheidsbehandelingen voor henzelf niet in, maar de moderne man zou best eens wat meer aandacht aan zijn uiterlijk kunnen besteden.
- *Veel mannen zien het nut van schoonheidsbehandelingen voor henzelf niet in, maar moderne **mannen zouden** best eens wat meer aandacht aan **hun** uiterlijk kunnen besteden.*

2 De ING stelt dat de klacht van de milieubeweging over het investeringsbeleid onterecht is en veel aandacht te hebben voor duurzaamheid.

- *De ING stelt dat de klacht van de milieubeweging over het investeringsbeleid onterecht is en **dat de bank veel aandacht heeft** voor duurzaamheid.*

3 In dit artikel bespreken we de werkwijzen van huiswerkinstituten, de kosten van de ondersteuning en of de begeleiding voldoende kwaliteit heeft.

- *In dit artikel bespreken we de werkwijzen van huiswerkinstituten, de kosten van de ondersteuning en **de kwaliteit van de begeleiding**.*

Eventueel:

- *In dit artikel bespreken we **hoe** de werkwijzen van huiswerkinstituten **zijn**, **hoeveel** de kosten van de ondersteuning **bedragen** en wat de kwaliteit van de begeleiding is.*

4 correct

Deze econoom heeft het kabinet geadviseerd te investeren in de werkgelegenheid en te werken aan de aflossing van de staatsschuld.

5 Overmatig alcoholgebruik veroorzaakt bij jongeren vaak ernstige verslaving en dat hun hersens blijvend beschadigd raken.

- *Overmatig alcoholgebruik veroorzaakt bij jongeren vaak ernstige verslaving en **blijvende hersenbeschadiging**.*

6 Voor doven en slechthorenden heeft dit museum goede voorzieningen getroffen, maar een gehandicapte kan zich door de smalle gangen maar moeilijk verplaatsen.

- *Voor doven en slechthorenden heeft dit museum goede voorzieningen getroffen, maar **gehandicapten kunnen** zich door de smalle gangen maar moeilijk verplaatsen.*

7 De winkels en casino's in deze stad worden door veel toeristen bezocht, maar de prachtige musea bekijken ze nauwelijks.

- *De winkels en casino's in deze stad worden door veel toeristen bezocht, maar de prachtige musea **worden** nauwelijks **bekeken**.*

De lijdende vorm verdient hier de voorkeur, omdat zo de nadruk ligt op winkels, casino's en musea. Het gaat niet om de toeristen.

8 Het is belangrijk dat u zich goed informeert over de risico's van een tatoeage. Als blijkt dat een zaak geen goede recensies heeft, is het verstandig dat je een andere shop kiest.

- *Het is belangrijk dat u zich goed informeert over de risico's van een tatoeage. Als blijkt dat een zaak geen goede recensies heeft, is het verstandig dat **u** een andere shop kiest.*

Of:

- *Het is belangrijk dat **je je** goed informeert over de risico's van een tatoeage. Als blijkt dat een zaak geen goede recensies heeft, is het verstandig dat je een andere shop kiest.*

9 correct

Tijdens de onderhandelingen voor een nieuwe Duitse regering bleek het onmogelijk om zowel de achterban van de FDP als het electoraat van de CDU tevreden te stellen.

10 Eenzame ouderen die op sociale media actief zijn, doen dat vaak omdat ze nieuwe vrienden willen maken of om een partner te zoeken.

- *Eenzame ouderen die op sociale media actief zijn, doen dat vaak **om nieuwe vrienden te maken** of om een partner te zoeken.*

Of:

- *Eenzame ouderen die op sociale media actief zijn, doen dat vaak omdat ze nieuwe vrienden willen maken of **omdat ze een partner zoeken***

12 Uitdrukkingen

Opdracht 1

Tekst 1

Boontje komt om zijn loontje

Een vete die al sinds de middeleeuwen bestaat zou de grondslag zijn van de naam Zwolse 'blauwvingers'. Naar het schijnt was Kampen rijk en de burgers waren trots op hun stad, die heel wat in de melk te brokkelen had. De wijde omgeving moest naar het Kampense pijpen dansen.

Er ontbrak echter één ding dat hun rivalen in Zwolle wel hadden: een klokkenspel in de kerktoren. En dat gaf scheve ogen: de rijke Hanzestad Kampen mocht toch niet onderdoen voor het veel armere Zwolle. Nee, dat was uit den boze.

Op een dag brandde de kerk van Zwolle af, maar het carillon ontsprong de dans en Kampen wilde het maar wat graag kopen. Dat ging niet zonder slag of stoot, want die van Zwolle zetten een hoge borst op en wilden aanvankelijk niet meewerken. Maar door geldnood gedreven boden de Zwollenaren in arren moede de beiaard toch te koop aan voor een veel te hoge prijs. Even waren de Kampenaren de kluts kwijt. Ze praatten als Brugman, maar Zwolle hield zijn poot stijf en ten langen leste gingen die van Kampen toch door de knieën, omdat ze de klokken heel graag wilden hebben. Ze bedongen echter wel dat zij mochten beslissen hoe ze het afgesproken bedrag zouden uitbetalen. Zwolle, dat lelijk in zijn maag zat met de lege gemeentekas, moest die voorwaarde wel accepteren.

Wie kaatst, moet de bal verwachten. Zwolle had Kampen flink tegen zich in het harnas gejaagd en de Kampenaren zagen nu hun kans schoon om wraak te nemen. Ze betaalden het geld uit in zakken vol met vierduitenstukken. De Zwollenaren telden tot ze er letterlijk blauwe vingers van kregen. Zo zetten de Kampenaren Zwolle zijn geldzucht betaald. Tot in lengte van dagen hadden ze een mooie scheldnaam voor hun rivalen: blauwvingers.

Inmiddels dragen de Zwolse burgers die geuzennaam met eer. In de zomermaanden organiseert de stad de blauwvingerdagen, die wijd en zijd bekend zijn. Van heinde en verre komen de toeristen eropaf. Daarnaast zijn er de Zwolse blauwvingers, heerlijke koekjes met een prachtig verhaal.

Opdracht 1

1

1	heel wat in de melk te brokkelen hebben	- veel te zeggen hebben
2	naar iemands pijpen dansen
vraagt (pijpen = fluitspelen)	- (onderdanig) alles doen wat iemand
3	scheve ogen geven	- leiden tot jaloezie
4	uit den boze (zijn)
mag worden	- verboden (zijn); wat beslist niet gedaan
5	de dans ontspringen	- ontkomen aan het gevaar / het onheil
6	zonder slag of stoot	- zonder enige tegenstand
7	een hoge borst opzetten	- verwaand zijn
8	in arren moede
oorspronkelijk: kwaad	- ten einde raad; bij gebrek aan beter;
9	de kluts kwijt (zijn)
(zijn)	- in de war (zijn); van zijn stuk gebracht
10	praten als Brugman
was een franciscaan die goed kon preken, in Kampen bijvoorbeeld in 1455)	- veel en overtuigend spreken (Brugman

11 zijn poot stijf houden	- niet toegeven
12 ten langen leste	- op het laatst; uiteindelijk
13 door de knieën gaan akkoord gaan	- het verzet opgeven; ergens met tegenzin mee
14 met iets in zijn maag zitten	- een probleem hebben
15 iemand tegen zich in het harnas jagen	- iemand door eigen toedoen boos maken
16 zijn kans schoon zien	- van de gelegenheid gebruikmaken
17 iemand iets betaald zetten	- wraak op iemand nemen; iemand straffen
18 tot in lengte van dagen	- heel lang
19 wijd en zijd bekend zijn	- overal bekend zijn
20 van heinde en verre	- van dichtbij en veraf

2

Boontje komt om zijn loontje.	- Iemand krijgt wat hij verdient (iets ongunstigs).
Wie kaatst, moet de bal verwachten.	- Wie een ander plaagt, kan verwachten dat die iets terug doet.

3 De vetgedrukte woorden zouden vervangen kunnen worden door eenvoudiger woorden.

Tekst 1

Boontje komt om zijn loontje

Een **vete** die al sinds de middeleeuwen bestaat zou de **grondslag** zijn van de naam Zwolse 'blauwvingers'. Naar het schijnt was Kampen rijk en de burgers waren trots op hun stad, die heel wat in de melk te brokkelen had. De wijde omgeving moest naar het Kampense pijpen dansen.

Er ontbrak echter één ding dat hun **rivalen** in Zwolle wel hadden: een **klokkenspel** in de kerktoren. En dat gaf scheve ogen: de rijke Hanzestad Kampen mocht toch niet **onderdoen** voor het veel armere Zwolle. Nee, dat was uit den boze.

Op een dag brandde de kerk van Zwolle af, maar het **carillon ontsprong de dans** en Kampen wilde het maar wat graag kopen. Dat ging niet zonder slag of stoot, want die van Zwolle zetten een hoge borst op en wilden **aanvankelijk** niet meewerken. Maar door geldnood **gedreven** boden de Zwollenaren in arren moede de **beiaard** toch te koop aan voor een veel te hoge prijs. Even waren de Kampenaren de kluts kwijt. Ze praatten als Brugman, maar Zwolle hield zijn poot stijf en ten langen leste gingen die van Kampen toch door de knieën, omdat ze de klokken heel graag wilden hebben. Ze **bedongen echter** wel dat zij mochten beslissen hoe ze het afgesproken bedrag zouden uitbetalen. Zwolle, dat lelijk in zijn maag zat met de lege **gemeentekas**, moest die voorwaarde wel **accepteren**.

Wie kaatst, moet de bal verwachten. Zwolle had Kampen flink tegen zich in het harnas gejaagd en de Kampenaren zagen nu hun kans schoon om wraak te nemen. Ze betaalden het geld uit in zakken vol met vierduitenstukken. De Zwollenaren telden tot ze er letterlijk blauwe vingers van kregen. Zo zetten de Kampenaren Zwolle zijn geldzucht betaald. Tot in lengte van dagen hadden ze een mooie scheldnaam voor hun **rivalen**: blauwvingers.

Inmiddels dragen de Zwolse burgers die **geuzennaam** met eer. In de zomermaanden organiseert de stad de blauwvingerdagen, die wijd en zijd bekend zijn. Van heinde en verre komen de toeristen eropaf. Daarnaast zijn er de Zwolse blauwvingers, heerlijke koekjes met een prachtig verhaal.

Dit wordt dan bijvoorbeeld de nieuwe tekst:

Tekst 1

Boontje komt om zijn loontje

Een **ruzie** die al sinds de middeleeuwen bestaat zou de **oorzaak** zijn van de naam Zwolse 'blauwvingers'. Naar het schijnt was Kampen rijk en de burgers waren trots op hun stad, die heel wat macht had. De wijde omgeving moest Kampen gehoorzamen.

Er ontbrak echter één ding dat hun **concurrenten** in Zwolle wel hadden: **kerkklokken** in de kerktoren. En dat gaf scheve ogen: de rijke Hanzestad Kampen mocht toch niet **achterblijven bij** het veel armere Zwolle. Nee, dat was uit den boze.

Op een dag brandde de kerk van Zwolle af, maar **de klokken bleven heel** en Kampen wilde **die** maar wat graag kopen. Dat ging niet zonder tegenstand, want die van Zwolle waren behoorlijk verwaand en wilden **in het begin** niet meewerken. Maar **vanwege hun** geldnood boden de Zwollenaren ten slotte de **klokken** toch te koop aan voor een veel te hoge prijs. Even waren de Kampenaren in de war. Ze praatten urenlang, maar Zwolle bleef weigeren en uiteindelijk gaven die van Kampen toch hun verzet op, omdat ze de klokken heel graag wilden hebben, **maar ze kregen voor elkaar** dat zij mochten beslissen hoe ze het afgesproken bedrag zouden uitbetalen. Zwolle, dat lelijk problemen had met de lege **gemeentegeldkist**, moest die voorwaarde wel **aannemen**.

Wie een ander plaagt, moet erop rekenen dat hij wordt teruggepakt. Zwolle had Kampen flink boos gemaakt en de Kampenaren maakten van de gelegenheid gebruik om wraak te nemen. Ze betaalden het geld uit in zakken vol met vierduitenstukken. De Zwollenaren telden tot ze er letterlijk blauwe vingers van kregen. Zo straffen de Kampenaren Zwolle voor zijn geldzucht. Voor altijd hadden ze een mooie scheldnaam voor hun **concurrenten**: blauwvingers.

Inmiddels dragen de Zwolse burgers die **scheldnaam** met eer. In de zomermaanden organiseert de stad de blauwvingerdagen, die overal bekend zijn. Van dichtbij en veraf komen de toeristen eropaf. Daarnaast zijn er de Zwolse blauwvingers, heerlijke koekjes met een prachtig verhaal.

Opdracht 2

1 dood en verderf zaaien	c moorden en plunderen op grote schaal
2 gepokt en gemazeld	i zeer ervaren
3 in kannen en kruiken	b goed geregeld en voor elkaar
4 kant noch wal raken	d nergens op slaan; onzin zijn
5 kommer en kwel	a ellende; narigheid
6 mitsen en maren	h voorwaarden; bezwaren
7 schering en inslag	f vaak voorkomend
8 te hooi en te gras	e op ongeregelde tijden; zo nu en dan
9 van toeten noch blazen weten	g volkomen onkundig zijn; van niets weten
	j zodanig de jeugd doorbrengen dat je crimineel wordt
10 voor galg en rad opgroeien	

Opdracht 3

1 de lusten en de lasten	g plezierige en minder plezierige zaken
2 Er zit kop noch staart aan.	c Elk logisch verband ontbreekt.
3 ergens heet noch koud van worden	j zich ergens niets van aantrekken
4 hemel en aarde bewegen	a alles doen om iets gedaan te krijgen
5 Het kan vriezen, het kan dooien.	d Het kan alle kanten uit gaan.
6 met vallen en opstaan	b door mislukkingen
7 na veel plussen en minnen	f na zorgvuldig afwegen

8 tussen hoop en vrees leven/zweven
9 water en vuur zijn
10 zijn natje en zijn droogje krijgen

e in onzekerheid zitten over de afloop
h tegengesteld zijn; elkaar niet kunnen
verdragen
i voorzien worden van eten en drinken

Opdracht 4

- 1** als puntje bij **paaltje** komt als het erop aankomt
- *Bij een humanitaire ramp beloven veel landen financiële steun, maar **als puntje bij paaltje komt**, betalen ze lang niet allemaal de toegezegde bedragen.*
- 2** buigen of **barsten**. kiezen tussen meegeven of kapotgaan.
- *Het is voor aspirant-leden van de Europese Unie buigen of barsten: of ze accepteren de voorwaarden voor het lidmaatschap, ook als ze die niet allemaal even prettig vinden, of ze blijven buiten de Unie.*
- 3** door roeien en **ruiten** gaan je door niets laten tegenhouden; alles doen om je doel te bereiken
- *Deze sportman is **door roeien en ruiten gegaan** om aan de Olympische Spelen mee te kunnen doen en daar een topprestatie neer te zetten.*
- 4** door schade en **schande** (wijs worden) door je fouten en mislukkingen (leren)
- *De top van de bank heeft **door schade en schande** geleerd dat een scherpe controle op de medewerkers vereist is om ervoor te zorgen dat er geen onfrisse transacties plaatsvinden.*
- 5** kind noch **kraai** hebben geen kinderen of andere familieleden hebben
- *Als in deze stad een arme drommel sterft die **kind noch kraai heeft**, wordt hij door de gemeente begraven met een afscheidswoordje door de stadsdichter.*
- 6** na lang wikken en **wegen** na alle voors en tegens afgewogen te hebben
- *Rijkswaterstaat besloot **na lang wikken en wegen** om toch maar geen snelweg dwars door het natuurgebied aan te leggen, maar een ander tracé te kiezen.*
- 7** op stel en **sprong** dadelijk, onmiddellijk, meteen
- *De betogers eisten van de minister dat hij de gaskraan in Groningen meteen zou dichtdraaien, maar dat kan onmogelijk **op stel en sprong** gerealiseerd worden.*
- 8** taal noch **teken** geen enkele levensteken
- *Van de ervaren hiker is sinds zijn vertrek voor een tocht door de bergen **taal noch teken** vernomen.*
- 9** zijn hele hebben en **houden / houwen** al zijn bezittingen
- *Nadat hij failliet was verklaard, werd de wanbetaler **met zijn hele hebben en houden / houwen** op straat gezet.*
- 10** zonder blikken of **blozen** zonder van kleur te veranderen;
onbeschaamd
- *Wist jij dat deze oud-president van de VS **zonder blikken of blozen** 500.000 dollar voor een speech vraagt?*

Opdracht 5

- 1** de tering naar de **nering** zetten de uitgaven aanpassen aan de inkomsten
- 2** een aardje naar zijn **vaartje** (hebben) qua karakter op zijn vader lijken
- 3** het reilen en **zeilen** de gang van zaken
- 4** hutje bij **mutje** leggen kleine geldbedragen bij elkaar schrapen
- 5** iemands handel en **wandel** iemands doen en laten; iemands levenswandel
- 6** in geuren en **kleuren** zeer uitvoerig en gedetailleerd
- 7** stank voor **dank** krijgen in plaats van dankbaarheid commentaar krijgen

8 slikken of **stikken**

9 tegen heug en **meug**

10 van de hand in de **tand** leven

iets tegen je zin accepteren of ten onder gaan
met grote tegenzin

wat je verdient hebt, meteen weer uitgeven

Opdracht 6

1 De laatste maanden was het voor de aannemer **jachten en jagen** om alle werkzaamheden toch nog op tijd af te ronden. *hard werken*

2 Amy en Inge vinden dat ze de negen voor hun profielwerkstuk **dubbel en dwars verdienen** en ze zijn blij dat de begeleider die ook gegeven heeft. *ruimschoots/helemaal*

3 Toen Mark op vakantie ging, stond hij al heel vroeg **bepakt en bezakt** voor zijn ouderlijk huis klaar, omdat zijn vrienden **voor dag en dauw** wilden vertrekken om de file voor te blijven. *met veel bagage/ heel vroeg*

4 De huurder had een mondelinge toezegging dat zijn huur de komende jaren niet zou stijgen, maar hij wilde de afspraken graag **zwart op wit** hebben. *schriftelijk bewijs*

5 Het schijnt dat onze docenten de laatste tijd **steen en been klagen**, omdat we in de lessen vooral **over koetjes en kalfjes praten** in plaats van aan het werk te gaan.

Uitgebreid/gewone, onbeduidend, onbelangrijk

6 Omdat de toeristen in Amsterdam **heg noch steg** wisten, kochten ze een plattegrond van de stad. *de weg niet weten*

7 De premier betreurde het vertrek van zijn vicepremier, die hij **van haver tot gort** kende en die hem altijd **door dik en dun** heeft gesteund. *heel goed/onvoorwaardelijk*

Opdracht 7

Maak je eigen zinnen.

1 met synoniemen

Bijvoorbeeld:

bont en blauw

met pracht en praal

moord en doodslag

vast en zeker

zeker en gewis

2 met tegenstellingen

Bijvoorbeeld:

jong en oud

op leven en dood

pompen of verzuipen

vriend en vijand

vroeg of laat

3 met alliteratie

Bijvoorbeeld:

bont en blauw

met huid en haar

kant en klaar

kort en klein

met man en macht

met pracht en praal

van top tot teen

vlees noch vis

vriend en vijand

wis en waarachtig

zich groen en geel ergeren

4 met eindrijm

Bijvoorbeeld:

hoog en droog
met raad en daad bijstaan
zich met hand en tand verzetten
er zit kraak noch smaak aan

Opdracht 8

1 Voor de toets moeten de leerlingen met elk voorwerp één uitdrukking en de bijbehorende betekenis kennen. Dit zijn ze:

geld over de balk smijten	geld verspillen
de broekriem aanhalen	het zuiniger aan doen
(iets) in de doofpot stoppen	iets verzwijgen; ervoor zorgen dat men niets meer van een discutabele kwestie hoort;
een duit in het zakje doen	een bijdrage leveren
over één kam scheren	op dezelfde manier behandelen; geen onderscheid maken
iets op z'n kerfstok hebben	iets misdagen hebben (zonder dat de overtreder hiervoor al gestraft is)
iets aan de grote klok hangen	iets aan iedereen bekendmaken; iets overal rondbazuinen
de kous op de kop krijgen	afgewezen worden; teleurgesteld worden
onder de loep nemen	nauwkeurig onderzoeken; precies bekijken
door de mand vallen	betrapt worden
iemand de mantel uitvegen	iemand heftig uitfoeteren; iemand streng berispen
Het mes snijdt aan twee kanten	Je behaalt tegelijkertijd twee voordelen
de pan uit rijzen	erg snel stijgen (vaak m.b.t. prijzen/kosten)
het niet onder stoelen of banken steken	je mening (afkeuring) duidelijk laten blijken; er geen geheim van maken
uit een ander vaatje tappen	een andere aanpak/benadering kiezen

2 eigen tekst

Opdracht 9

1/2 Ieder tweetal heeft natuurlijk andere uitdrukkingen gevonden. Voor de toets moeten de leerlingen met elk dier één uitdrukking en de bijbehorende betekenis kennen. Dit zijn ze:

- nu komt de aap uit de mouw	nu blijkt wat de werkelijke bedoeling is
- er zit een addertje onder het gras	achter de schone schijn schuilt een gevaar
- de kool en de geit sparen	oplossingen zoeken die beide partijen geen pijn doen
- daar kraait geen haan naar	daar schenkt niemand aandacht aan; daar komt niemand achter
- geen slapende honden wakker maken	geen aandacht vestigen op iets waarvan men nadeel kan ondervinden
- de kat de bel aanbinden	(als eerste) een moeilijke kwestie ter sprake brengen
- de kip met de gouden eieren slachten	iets afstoten wat zeer winstgevend is
- de koe bij de horens vatten	een lastige zaak stevig aanpakken
- voor de leeuwen gegooid worden	iets zonder voorbereiding voor een kritisch publiek moeten doen
- een luis in de pels zijn	last bezorgen; hinderlijk kritisch zijn
- dat muisje krijgt nog een staartje	deze zaak zal nog (nadelige) gevolgen hebben
- iemand blij maken met een dode mus	iemand iets moois in het vooruitzicht stellen, wat uiteindelijk waardeloos zal blijken te zijn / waar niets van terechtkomt
- van een mug een olifant maken	een klein probleem enorm overdrijven

- het paard achter de wagen spannen	de zaak volstrekt verkeerd aanpakken
- zijn schapjes op het droge hebben	voor zijn hele leven genoeg geld verdiend hebben
- op alle slakken zout leggen	moeilijk doen over allerlei kleinigheden
- boter bij de vis (doen)	meteen bij levering betalen
- twee vliegen in één klap slaan	twee problemen gelijktijdig oplossen
- vlinders in de buik hebben	verliefd zijn
- parels/paarden voor de zwijnen werpen	het goede verspillen aan hen die het niet waarderen

Opdracht 10

1/2 Ieder tweetal heeft natuurlijk andere uitdrukkingen gevonden. Voor de toets moeten de leerlingen met elk lichaamsdeel één uitdrukking en de bijbehorende betekenis kennen. Dit zijn ze:

- een slag om de arm houden	een voorbehoud maken; iets toezeggen onder voorwaarden
- iemand op het verkeerde been zetten	iemand ergens een verkeerde indruk van geven
- tegen de borst stuiten	een afkeer van iets hebben; iets volstrekt verkeerd vinden
- iemand onder de duim houden	iemand in je macht hebben
- het/ze achter de ellebogen hebben	achterbaks zijn; je anders voordoen dan je bent
- iemand de hand boven het hoofd houden	iemand (ten onrechte) beschermen
- het hoofd in de schoot leggen	de moed verliezen; het opgeven
- iets onder de knie hebben/krijgen	iets beheersen/leren
- geen blad voor de mond nemen	ronduit je mening geven (wat anderen daar ook van denken)
- een oogje in het zeil houden	(iets) in de gaten houden
- iemand het vuur (na) aan de schenen leggen	iemand onder druk zetten
- zijn snor drukken	ertussenuit knijpen; zich ergens aan onttrekken
- iemand aan de tand voelen	iemand ondervragen
- de vinger aan de pols houden	in de gaten blijven houden of alles goed gaat
- op grote voet leven	met geld smijten

Opdracht 11

1 een Babylonische spraakverwarring	e een toestand in een vergadering, waarbij men elkaar niet meer begrijpt doordat iedereen door elkaar praat
2 een barmhartige samaritaan	d een persoon die zich belangeloos over iemand anders ontfermt
3 met argusogen bekijken	g met argwaan volgen; wantrouwend zijn
4 een doorn in het oog	c een flinke ergernis
5 zijn handen in onschuld wassen	j verklaren onschuldig te zijn
6 een homerisch gelach	h schaterend, onbedaarlijk gelach
7 de lier aan de wilgen hangen	k voorgoed stoppen met dichten of een andere activiteit
8 met de mantel der liefde bedekken	i uit barmhartigheid verzwijgen of goedpraten
9 een wet van Meden en Perzen	f een wet of regel waaraan niets valt te veranderen
10 een rib uit m'n lijf	l wat heel veel geld kost of gaat kosten
11 een teken aan de wand	b een dreigende waarschuwing; iets wat tot grote bezorgdheid stemt
12 in zak en as zitten	a diep ongelukkig zijn

Opdracht 12

1 de haren rijzen je te berge	d	je echt geschokt en stomverbaasd
2 des duivels	i	zeer boos
3 heden ten dage	e	nu, tegenwoordig
4 in den vreemde	c	in het buitenland
5 onverrichterzake	j	zonder datgene gedaan te hebben wat men wilde
6 te goeder trouw	a	betrouwbaar; oprecht handelend
7 te zijner tijd	b	dan, als het een keer zover is
8 ten laste leggen	f	officieel beschuldigen van
9 ten voeten uit	g	typisch, karakteristiek
10 uit den boze	h	verboden, wat beslist niet gedaan mag worden

Opdracht 13

Mogelijke antwoorden

- 1 Probeer zulke ernstige fouten **te allen tijde** te voorkomen.
- 2 Bijna was de Amerikaanse begroting afgekeurd, maar **te elfder ure** kwamen de onderhandelende partijen toch tot een overeenkomst, zodat de overheidskantoren open konden blijven.
- 3 De beroemde filmster gaf uiteindelijk toe dat ze haar minnaar **in koelen bloede** had vermoord.
- 4 Na de explosie in de metro begaf de brandweer zich onmiddellijk naar **de plaats des onheils**.
- 5 Jij wilt graag een zomerhuisje huren in de vakantie, maar **mijns inziens** is het leuker en goedkoper om te kamperen.
- 6 Volgens de voetballers is de verdediging dit jaar de **achilleshiel** van het Nederlands elftal.
- 7 Jongens die jaloers zijn op hun vader en hun moeder extreem bewonderen, lijden aan een **oedipuscomplex**.
- 8 PSV heeft deze thuiswedstrijd in de Champions League weliswaar met 1-0 gewonnen, maar met drie ernstig geblesseerden en vier gele kaarten waarvan er twee tot een schorsing leiden, moet je haast spreken van een **pyrrhusoverwinning**.
- 9 Je werkmailbox onderhouden is **sisyfusarbeid**. Als je je eindelijk door die enorme voorraad mails heen hebt geploeterd, loopt de respons op je antwoorden meteen weer binnen.
- 10 Het was voor de barman een **tantaluskwelling** dat hij van zijn arts geen druppel alcohol meer mocht drinken.

Opdracht 14

1

- a in aansluiting **op**
- b **ten** aanzien van
- c in antwoord **op**
- d **ter** attentie van
- e **met** behulp van
- f ten bate **van**
- g **ten** behoeve van
- h met betrekking **tot**
- i **ten** gevolge van
- j **op** grond van
- k aan de hand **van**
- l **uit** hoofde van
- m ter hoogte **van**
- n **met** ingang van
- o **ten** koste van

p **door** middel van
q **ten** opzichte van
r in overeenstemming **met**
s in strijd **met**
t **ten** tijde van
u **met** uitzondering van
v in verband **met**
w in verhouding **tot**
x **in** weerwil van

2 Kies acht uitdrukkingen die je kent en maak daarmee de zinnen.

3

a na
b aangaande, omtrent
c –
d voor
e –
f voor
g voor
h aangaande, betreffende, over
i door, vanwege, wegens
j –
k middels, via
l wegens
m bij
n vanaf, per
o –
p middels , met
q jegens, tegenover
r conform, volgens
s tegen
t gedurende, tijdens
u uitgezonderd, behalve
v vanwege, wegens, door
w –
x ondanks

Opdracht 15 –

Opdracht 16 –

Opdracht 17 –

13 Beeldspraak

Opdracht 1

- 1** overeenkomst = rond en bol
- 2** overeenkomst = vies, onsmakelijk
- 3** overeenkomst = moeilijke omstandigheden
- 4** object = op papier kun je alles kwijt zonder te worden tegengesproken
- 5** object = onvriendelijke
- 6** object = de golven ruisen / de branding ruist

Opdracht 2

- 1 praten** als Brugman
- 2** zo **rijk** als Croesus
- 3** zo **arm** als Job
- 4** zo **oud** als Methusalem
- 5** zo **wijs** als Salomo
- 6** zo **brutaal** als de beul
- 7 eten** als een bootwerker
- 8 vloeken** als een ketellapper
- 9 roken** als een ketter
- 10 drinken** als een tempelier

Opdracht 3

- 1** als een **olifant** door de porseleinkast gaan
- 2** als een **feniks** uit de as herrijzen
- 3** als **haringen** in een ton
- 4** als **kemphanen** tegenover elkaar staan
- 5** een leven als een **luis** op een zeer hoofd
- 6** gillen als een **mager speenvarken**
- 7** leven als **kat** en **hond**
- 8** zweten als een **otter**

Opdracht 4

- 1 zo **glad** als een aal
- 2 zo **fris** een hoentje
- 3 zo **rood** als een kreeft
- 4 zo **doof** als een kwartel
- 5 zo **mak** als een lammetje
- 6 zo **trots** als een pauw
- 7 zo **dood** als een pier
- 8 zo **gezond** als een vis

Opdracht 5

- 1 zo **oud** als de weg naar Rome
- 2 zo **wit** als een doek
- 3 zo **plat** als een dubbeltje
- 4 zo **rond** als een hoepel
- 5 zo **mager** als een lat
- 6 zo **lek** als een mandje
- 7 zo **stijf** als een plank
- 8 zo **slap** als een vaatdoek
- 9 zo **licht** als een veertje
- 10 zo **helder** als kristal

Opdracht 6

- 1 Eigen zinnen
- 2 Eigen tekst

Opdracht 7

Bij de personificaties staan de woorden waaruit blijkt dat een object gepersonifieerd wordt, tussen haakjes aangegeven. Bijvoorbeeld: In zin 1 worden 'de auto's in het centrum' als levend wezen voorgesteld, gepersonifieerd. Dat gebeurt door de woorden 'zich worstelen'.

- 1 De auto's in het centrum (worstelen zich) = personificatie
- 2 vlijmscherpe uitspraken = synesthesie
- 3 (Antoinette,) een wit vlindertje (met lang blond haar) = asyndetische vergelijking
- 4 wrijven in een vlek = metafoor
- 5 als een balletdanseres op haar spitzen = vergelijking
- 6 de chaos (regeert) = personificatie
- 7 de toekomst (lacht (vrolijk) toe) = personificatie
- 8 bittere bewoordingen = synesthesie

Opdracht 8

- 1 Eigen antwoord
- 2 Eigen antwoord
- 3 Eigen antwoord, bijvoorbeeld:
schering en inslag:

Schering en *inslag* zijn de twee richtingen van de draden op een weefgetouw. De schering wordt gevormd door de draden die op het weefgetouw gespannen zijn, de inslag staat voor de weefspoel die heel snel heen en weer gaat tussen de draden van de schering, zodat er een doek ontstaat. Die inslag gaat heel snel. *Schering* en *inslag* is dus een metafoor voor: *het komt vaak voor*.

Er zit kop noch staart aan:

kop en *staart* zijn metafoor voor *begin* en *einde*.

- Het kan vriezen, het kan dooien: *vriezen* en *dooien* zijn metafoor voor *tegenvallen* en *meevallen*.
- met vallen en opstaan: *Vallen* en *opstaan* zijn niet letterlijk vallen en opstaan, maar metaforen voor *tegenslagen meemaken* en vervolgens *toch weer verdergaan*.
- over één kam scheren: Twee zaken/mensen scheer je niet letterlijk, maar je behandelt ze op dezelfde wijze.
Onze Taal:
Het staat niet vast om wat voor kam het in deze uitdrukking gaat. Volgens het *Groot Uitdrukkingenwoordenboek* van Van Dale (2006) gaat het om de kam van een kapper. De kapper gebruikt bij iedereen namelijk dezelfde kam bij het knippen: hij/zij drukt die kam tegen het hoofd en knipt ('scheert') het haar dat tussen de tanden tevoorschijn komt gelijkmatig af. Het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* geeft deze herkomst ook, evenals het spreekwoordenboek van Tuinman (1726): "t Is ontleent van de hairscheerders [kappers], die op eene kam alle hoofden scheeren". Maar volgens F.A. Stoett is er mogelijk sprake van een andere kam, namelijk een kam die een wever gebruikt. Letterlijk betekende de uitdrukking dan: de draden van het weefgetouw altijd over dezelfde kam spannen (scheren). De weverskam is het hulpmiddel waarmee de draden van het weefgetouw op de juiste afstand worden gespreid. Altijd dezelfde kam gebruiken is niet bepaald slim. Je moet als wever immers verschillende stoffen kunnen maken: smal, breed, fijn geweven, grof geweven, enz. Zo kon alles over één kam scheren de figuurlijke betekenis 'alles/iedereen ten onrechte op dezelfde wijze behandelen' krijgen.
- de kool en de geit sparen: Het gaat er hier om dat de geit de kool het liefst wil opeten, maar de kool wil niet opgegeten worden en dus probeert degene die de kool en de geit spaart, dat te voorkomen. De *kool* en de *geit* zijn metafoor voor de *beide partijen met tegengestelde belangen*.
De uitdrukking gaat volgens het Groot Uitdrukkingenwoordenboek van Van Dale (2006) terug op een Frans raadsel (*ménager/sauver la chèvre et le chou*). De opgave van het raadsel is als volgt. Een man moet een wolf, een geit en een kool de rivier overzetten. Hij mag in de boot maar één dier of ding tegelijk meenemen én alles moet heelhuids overkomen. Dat betekent dat de geit niet de kans mag krijgen de kool op te eten, en de wolf mag de geit niet aanvallen. Hoe vaak moet de man overvaren om de kool en de geit te sparen?

De oplossing is: de man moet zeven keer van de ene naar de andere kant varen:

- 1 eerst de geit overzetten
- 2 leeg terugvaren
- 3 de kool overzetten
- 4 de geit mee terugnemen
- 5 de wolf overzetten
- 6 leeg terugvaren
- 7 de geit weer ophalen